

Nałęcz, Tomasz

"Opieka i samopomoc społeczna w Warszawie 1939-1945", Bogdan Kroll, Warszawa 1977 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 70/1, 185

1979

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

politycznej". Składa się ona z dwóch części rozdzielonych cezurą czerwca—lipca 1940 r., wstępu i uwag końcowych. Autor wykorzystał — poza źródłami drukowanymi, prasą i opracowaniami — materiały archiwalne przechowywane w londyńskim Instytucie Polskim i Muzeum im. gen. Sikorskiego (m.in. akta Prezydium Rady Ministrów, Komitetu dla Spraw Kraju, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, kolekcję Stanisława Kota), dwóch archiwach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (fragmenty akt KG AK) i Centralnym Archiwum KC PZPR (zespół Delegatury Rządu), także relacje i wspomnienia przechowywane w polskich zbiorach archiwalnych. Autor we wstępie charakteryzuje bazę źródłową i ocenia bieżący stan badań.

E. Duraczyński zajął się przede wszystkim analizą modelu funkcjonowania rządu i podziemia, relacjami między nimi. Interesowały go postawy działaczy i polityków, prezentowane i skrywane koncepcje, źródła podejmowanych decyzji.

Lata 1939—1941 stanowią pierwszy etap w kształtowaniu się podstawowych ogniw obozu londyńskiego. Niewielki zakres chronologiczny pracy, rozszerzony o opis wybranych elementów z życia wewnątrzpolitycznego z końca lat trzydziestych i niektórych wątków w roku 1942, umożliwił autorowi rozwinięcie badań analitycznych.

W. W.

Bogdan Kroll, *Opieka i samopomoc społeczna w Warszawie 1939—1945*, PWN, Warszawa 1977, s. 342.

Monografia omawia rzadko dotąd poruszany fragment okupacyjnych dziejów Warszawy — działalność największych organizacji opieki i samopomocy społecznej: Stołecznego Komitetu Samopomocy Społecznej, Rady Opiekuńczej Miejskiej, Polskiego Komitetu Opiekuńczego Warszawa-Miasto, Zarządu na m.st. Warszawę Rady Głównej Opiekuńczej i Polskiego Komitetu Opiekuńczego — Warszawa w Pruszkowie, sprawujących kolejno w latach 1939—1945 opiekę społeczną nad ludnością Warszawy i jej najbliższych okolic.

Praca oparta została przede wszystkim na materiałach archiwalnych Biura Centrali RGO w Krakowie, przechowywanych obecnie w Archiwum Akt Nowych w Warszawie. Dokumentacja pozostałych instytucji samopomocowych uległa niemalże całkowitemu zniszczeniu w okresie powstania warszawskiego. Autor skrzętnie wykorzystał zarówno drukowane, jak i rękopiśmienne relacje, polskie i niemieckie wydawnictwa urzędowe, prasę.

Monografia składa się z trzech części uwzględniających specyficzne elementy wojennych dziejów Warszawy: obronę miasta we wrześniu 1939 r., okupację hitlerowską (październik 1939—lipiec 1944), okres powstania warszawskiego, ewakuacji i niszczenia miasta (sierpień 1944—styczeń 1945). Autor pozytywnie ocenia działalność warszawskich organizacji samopomocowych, w latach bezprzykładnej nędzy i zagrożenia biologicznego bytu narodu ratujących od śmierci głodowej kilkadziesiąt tysięcy ludzi, a zarazem nie kolaborujących z okupantem.

T. N.

Zapiski opracowali: Andrzej Biernat (A. B.), Andrzej Derelkowski (A. D.), Marian Dygo (M. D.), Tomasz Jędrzycki (T. J.), Tomasz Nałęcz (T. N.), Andrzej Pośpiech (A. P.), Maria Sierocka (M. S.), Andrzej Szwarec (A. S.), Wojciech Tygielski (W. T.), Wiesław Władyka (W. W.), Marek Wrede (M. W.).